

Mevcud-u Meçhul

Bir insanın mağarada büyüüp hiç ışık yüzü görmediğini ve kendisinin bir gün sabahın erken saatlerinde ve daha güneş doğmadan dünya yüzüne çıkarıldığını farzediniz. Her tarafı dolduran ışıktan derhal gözleri kamaşan bu şahsa, bu ışığın bir güneşten geldiği söylene, o adam güneşi ziyadesiyle merak edecek ve onu tanımaya çalışacaktır.

Şimdi bu adamın, hayâlinde nasıl canlandırırsa canlandırısın, güneşi kat'iyen anlayamayacağı ve her defasında güneş yerine başka şeyler tahayyül edeceği aşikârdır. Çünkü, güneşi, etrafından gördüğü şeylere kıyas edeceğinden yapacağı her kıyas yanlış olacak ve isabet kaydetmeyecektir.

Güneşe inanmak o adam için imanın bir rüknü olsa, o, güneşi her nasıl tasavvur ederse etsin her hâlükârda şirke düşecektir. *Onun yapacağı tek şey, bu ışığın bir güneşten geldiğini ve fakat o güneşin mahiyetini bilemeyeceğini idrak etmektir.* Zaten ondan istenen iman da bundan ibarettir.

Temsildeki adamın güneşi anlayamaması gibi, her bir insanda kendi beden memleketini idare eden ve ruh denilen sultanın mahiyetini bilememektedir. Bizler, bedenimizin ruhla kaim olduğunu, onun bu bedenden ayrılması hâlinde bu binanın yıkılacağını ve o sultanın göz penceresiyle bu âlemi seyrettiğini, kulak cihazıyla sesler âlemini temâşa ettiğini, dil terazisiyle de bütün tadları tattığını ve hâkezâ... bildiğimiz hâlde, ruhun mahiyetini bilemiyoruz. Onun mahiyeti hakkında her ne söylesek, hilâf-ı hakikat olacağı gibi, ruhun zatını her ne tarzda tahayyül veya tasavvur etsek onun hakkında yanlışlığa düşmüş olacağız.

“Cenâb-ı Hakk’a Mevcûd-u meçhul ünvanıyla bakılırsa, ma’rufiyet şuaları bir derece tebârüz eder.” hakikatının işareti nev’inden verdiğimiz bu misâllerin dürbünüyle, meseleyi ancak uzaktan uzağa temâşa etmemiz mümkün olabilmektedir.

İşte, görmediği bir güneşin zatını anlamaktan âciz ve kendi ruhunun mahiyetini bilmekten eli kısa olan insanın, zaman ve mekândan münezzehten umum âlemlerin Hâlik-ı Zülcelâl’ini ve Mâlik-i Zülkemâl’ini -hâşâ- zatıyla anlamaya çalışması ne derece büyük bir dâlâlet divâneliğidir ve insanı baş aşağı şirke yuvarlayan bir düşünce sapıklığıdır, kıyas ediniz.